

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

16 ΜΑΪΟΥ 2011

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

‘Ο Κρητικός

1 [18.]

.....
.....
Έκοίταα, κι ἦτανε μακριά ἀκόμη τ' ἀκρογιάλι·
«Ἀστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»
Τρία ἀστροπελέκια ἐπέσανε, ἓνα ξοπίσω στ' ἄλλο
Πολύ κοντά στήν κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·
5 Τά πέλαγα στήν ἀστραπή κι ὁ οὐρανός ἀντήχαν,¹
Οἱ ἀκρογιαλιές καί τά βουνά μ' ὅσες φωνές κι ἂν εἶχαν.

2 [19.]

Πιστέψετε π' ὅ,τι θά πῶ εἶν' ἀκριβή ἀλήθεια,
Μά τές πολλές λαβωματιές πού μῶφαγαν τά στήθια,
Μά τοὺς συντρόφους πῶπεσαν στήν Κρήτη πολεμώντας,
Μά τήν ψυχή πού μ' ἐκαψε τόν κόσμον ἀπαρατώντας.
5 (Λάλησε, Σάλπιγγα! κι ἐγὼ τό σάβανο τινάζω,
Καί σχίζω δρόμον καί τς ἀχνούς ἀναστημένους² κράζω:
«Μὴν εἶδετε τὴν ὁμορφιά πού τὴν Κοιλάδα ἀγιάζει;
Πέστε, νά ἰδεῖτε τό καλὸ ἐσεῖς κι ὅ,τι σᾶς μοιάζει.
Καπνός δέ μένει ἀπὸ τὴ γῆ· νιὸς οὐρανός ἐγένη·
10 Σάν πρῶτα ἐγὼ τὴν ἀγαπῶ καί θά κριθῶ μ' αὐτήνη.
– Ψηλὰ τὴν εἶδαμε πρῶτ' τῆς τρέμαν τά λουλούδια
Στὴ θύρα τῆς Παράδεισος πού ἐβγήκε μέ τραγούδια·
Ἐφάλλε τὴν Ἀνάσταση χαροποιὰ ἢ φωνὴ τῆς,
Κι ἐδείχνεν ἀνυπομονιὰ γιὰ νά 'μπει στό κορμί τῆς·
Ὁ οὐρανός θλόκληρος ἀγρίκαε σαστισμένος,
Τό κάψιμο ἀργοπόρουνε ὁ κόσμος ὁ ἀναμμένος·
Καί τώρα ὁμπρός³ τὴν εἶδαμε· ὀγλήγορα σαλεύει
Ὅπως κοιτάζει ἐδῶ κι ἐκεῖ καί κάποιονε γυρεύει»).

1. ἀντήχαν = ἀντηχοῦσαν.

2. ἀχνός = ἀμυδρὴ φιγούρα, ἑτοιμὴ νὰ σβήσῃ.

3. τώρα ὁμπρός = μόλις, πρὶν ἀπὸ λίγο.

- Ακόμη ἐβάστουνε ἡ βροντή.....
 Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε σάν τό χοχλό πού βράζει,⁴
 Ἦσυχασε καί ἔγινε ὅλο ἡσυχία καί πάστρα,⁵
 Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὅλα τ' ἄστρα·
 5 Κάτι κρυφό μυστήριο ἐστένεψε⁶ τή φύση
 Κάθε ὁμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.
 Δέν εἶν' πνοή στὸν οὐρανό, στή θάλασσα, φυσώντας
 Οὔτε ὅσο κάνει στὸν ἀνθό ἡ μέλισσα περνώντας,
 10 Ὅμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάση,
 Ἐσειότουν τ' ὀλοστρογγύλο καί λαγαρό φεγγάρι·
 Καί ξετυλίζει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκεῖθε βγαίνει,
 Κι ὁμπρός μου ἰδοὺ πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.
 Ἐτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θάλασσα της,
 Στά μάτια της τὰ ὀλόμαυρα καί στὰ χουσὰ μαλλιά της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Να αναφέρετε ονομαστικά τρία από τα κύρια θέματα της Επτανησιακής Σχολής και για το καθένα να γράψετε ένα παράδειγμα από το ποιητικό κείμενο του Διονυσίου Σολωμού που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

- B1.** Σύμφωνα με την Ελένη Τσαντσανόγλου, ένα από τα γνωρίσματα του σολωμικού έργου είναι ότι ο ποιητής συνθέτει τη φυσική και τη μεταφυσική πραγματικότητα.

- α)** Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε δύο εικόνες του κειμένου που να επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη. (μονάδες 10)
β) Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής επιλέγει να αναγάγει στο απόσπασμα 2 [19.] τη λυρική του αφήγηση σε επίπεδο μεταφυσικό; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

- B2.** Στο απόσπασμα 3 [20.] ο Σολωμός αναπτύσσει το μοτίβο της σιγής του κόσμου πουιν από τη θεία επιφάνεια. Να βρείτε δύο εκφραστικά μέσα με τα οποία αποδίδεται το μοτίβο αυτό στο συγκεκριμένο απόσπασμα (μονάδες 10) και να τα αναλύσετε (μονάδες 10).

Μονάδες 20

4. σκίρτησε = «σκιοτούσε»: αναταρασσόταν, χοχλός = κοχλασμός, βράσιμο.

5. πάστρα = καθαρότητα, διαύγεια.

6. ἐστένεψε = επιβλήθηκε (στην φύση), την ανάγκασε.

Γ1. Να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους:

- α) «**Άστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!**
Τρία άστροπελέκια έπέσανε, ένα ξοπίσω στ' άλλο
Πολύ κοντά στην κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·
(σε μία παράγραφο 80 – 100 λέξεων) (μονάδες 15)
- β) **Ήψαλλε την Ανάσταση χαροποιά ή φωνή της,**
Κι έδειχνεν άνυπομονιά γιά νά 'μπει στό κορμί της· (σε μία
παράγραφο 60 – 80 λέξεων) (μονάδες 10)

Μονάδες 25

Δ1. Στο παρακάτω απόσπασμα από το ποίημα του Γεράσιμου Μαρκορά «Ο Όρκος» ο Μάνθος (ήρωας της Κρητικής επανάστασης των ετών 1866-1869, που έχει σκοτωθεί στο ολοκαύτωμα του Αρκαδίου) απευθύνεται στην ετοιμοθάνατη αγαπημένη του. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα αυτό του Μαρκορά με το κείμενο του «Κρητικού» που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

Άκου, Εὐδοκιά!¹ – Σάν έπαφαν' στού ουράνιο περιγιάλι
Τοῦ φτάσιμού μας ή χαραίς² – ωμέ! – τὰ μύρια κάλλη,
Ποῦ³ μ' ένα βλέμμα έξάνοιξα⁴ τρυγύρου σκορπισμένα,
Χλωμά και κρύα μου φάνηκαν, θυμούμενος έσένα.
Έπηρα δρόμο μακρινό. Σάν πότε θα σε φέρη
Στήν άγκαλιά μου ο Θάνατος ρωτοῦσα κάθε άστέρι,
Και όμπρός άπέρναα⁵ κ' έκανα σε Άνατολή και Δύση
Τό άγαπητό σου τ' όνομα γλυκά νά ήχολογήση.
Σέ πλάγι ουράνιο, που ψυχή δέν ήτανε κάμμία,
Θλιμμένος χάμου έκάθισα. Στή μοναξιά τή θεία
Τά πρώτα τής άγάπης μας εὐτυχισμένα χρόνια
Μοῦ φτερουγιάζανε όμπροστά, σάν τόσα χελιδόνια.
Στά μέρη, ποῦχαν μάς ιδή⁶ τόσαις φοραίς άντάμα,
Όνοῦς μου ξαναγύριζε – κ' ιδές θαυμάσιο πρᾶμα! –
Ότι θάρρυνε ο λογισμός έπαιρνε σῶμα όμπρός μου,
Όπου δέν είναι πρόσκαιρο, σάν τ' άλλα έδῶ τοῦ κόσμου.

-
1. Εὐδοκιά: το όνομα της αγαπημένης του Μάνθου
 2. ή χαραίς: οι χαρές
 3. ποῦ: που
 4. έξάνοιξα: είδα, διέκρινα
 5. άπέρναα: περνούσα
 6. ποῦχαν μάς ιδή: που μας είχαν δει

ὦ! πᾶμε, ἀγάπη μου γλυκειά! πᾶμε, ὁ καιρὸς μᾶς βιάζει!
Δὲν εἶναι χόρτο ἢ λούλουδο ποῦ ἐκεῖ νὰ μὴ σὲ κράζη·
Ἐκεῖ ἀπὸ χρόνια ἢ μάννα σου καὶ ὁ δοξαστὸς σου κύρης
Τὴ θεία φτεροῦγα τῆς ψυχῆς ἀκαρτεροῦν νὰ γύρης.
Πᾶμε! – ὁ καλὸς Ἡγούμενος⁸, οἱ Κρητικοὶ μας ὅλοι
Θὰ ἰδῆς ποῦ θᾶρχωνται συχνὰ στ' ὠραῖο σου περιβάλλον,
Καὶ θ' ἀγροικήσης ἀπ' αὐτούς, ποῦ γύρω μαζωμένοι
Στὴ χλωρασιά⁹ θὰ κάθωνται, τί μάχαις ἔχουν γέννη,
Καὶ πόσα ἐβάψαν αἵματα κάθε βουνὸ τῆς Κρήτης,
Πρὶν σκύψη πάλε στὸ ζυγὸ τὴν ἔρμη κεφαλὴ τῆς.

Π.Δ. Μαστροδημήτρης, *Ὁ Ὀρκος τοῦ Μαρκόρα*, Ἐκδόσεις Κανάκη,
σσ. 140-141.

7. Ὁποῦ: που

8. Ἡγούμενος: ὁ ηγούμενος τοῦ Ἀρκαδίου

9. χλωρασιά: βλάστηση, πρασινάδα